

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНИХ МОВ

Кафедра японської мови і перекладу

**ВІКОВИЙ АСПЕКТ ВАРІАТИВНОСТІ МОВЛЕННЯ СУЧАСНИХ
ЯПОНЦІВ**

Курсовий проєкт

з напряму підготовки

035.069.02 Мова і література (японська)

IV курс, МЛЯБ 1-21-4.0д,

Ступакова Олександра Сергійовича

Науковий керівник:

к. філ. н., доцент

Комісаров К.Ю.

Київ – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІКОВОГО ВПЛИВУ НА МОВЛЕННЄВУ ВАРІАТИВНІСТЬ	5
1.1. Поняття варіативності мовлення	5
1.2. Роль вікових аспектів у мовленні	10
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. ВІКОВА СПЕЦИФІКА МОВЛЕННЯ НОСІЇВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ	17
2.1. Особливості дитячого мовлення носіїв японської мови	17
2.2. Варіативність у мовленні молодих та зрілих носіїв японської мови	22
2.3. Закономірності японського мовлення осіб старшого віку	27
Висновки до розділу 2	31
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне японське суспільство характеризується швидкими соціальними, культурними та технологічними змінами, які неминуче впливають на мовлення його носіїв. Одним із ключових факторів, що визначають особливості мовленнєвої поведінки, є вік мовців.

Варіативність мовлення – це властивість мови проявлятися в різних формах залежно від контексту, соціальних, культурних, регіональних чи індивідуальних факторів. Ця характеристика дозволяє мові бути гнучкою, адаптуватися до різних ситуацій спілкування та відображати розмаїття людського досвіду. Варіативність мовлення є природною рисою будь-якої живої мови, адже вона розвивається разом із суспільством, яке її використовує.

Віковий аспект варіативності мовлення сучасних японців становить значний інтерес для лінгвістичних досліджень, оскільки він відображає як еволюцію мови в умовах глобалізації, так і збереження традиційних мовних норм у різних поколінь. Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю осмислення впливу вікових особливостей на мовленнєву варіативність, що дозволяє краще зрозуміти динаміку розвитку японської мови та її адаптацію до сучасних реалій.

Метою дослідження є аналіз вікового аспекту варіативності мовлення сучасних японців та виявлення закономірностей, що характеризують мовленнєву поведінку представників різних вікових груп.

Для досягнення цієї мети визначено такі **завдання дослідження**:

- 1) дослідити особливості лексичного та граматичного вживання у мовленні японців різного віку;
- 2) проаналізувати стилістичні відмінності між поколіннями;
- 3) оцінити вплив соціокультурних факторів на мовленнєву варіативність;
- 4) порівняти мовленнєві стратегії молодшого та старшого поколінь у формальних і неформальних контекстах.

Об'єктом дослідження є мовлення сучасних японців як відображення їхньої соціолінгвістичної поведінки.

Предметом дослідження виступає віковий аспект варіативності мовлення, що проявляється у лексичних, граматичних та стилістичних особливостях залежно від вікової категорії мовців.

У роботі застосовуються такі **методи дослідження**: описовий метод для систематизації мовленнєвих особливостей, порівняльний аналіз для зіставлення даних між віковими групами, соціолінгвістичний аналіз для оцінки впливу зовнішніх факторів, а також метод якісного аналізу мовленнєвих зразків, отриманих із автентичних джерел (розмовна мова, медіа, література).

Наукова новизна роботи. Робота є першою спробою цілісного дослідження вікового аспекту варіативності мовлення сучасних японців.

Теоретичне значення отриманих результатів. У роботі виявлені особливості вікового аспекту варіативності мовлення сучасних японців, тому результати дослідження можуть застосовуватися для подальшого вивчення зазначеної теми.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у викладанні японської мови як іноземної, розробці навчальних матеріалів із урахуванням вікових особливостей мовців, а також у подальших соціолінгвістичних і культурологічних студіях японського суспільства. Окрім того, отримані дані можуть слугувати основою для прогнозування тенденцій розвитку японської мови в майбутньому.

Структура дослідження зумовлена його метою та завданнями. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІКОВОГО ВПЛИВУ НА МОВЛЕННЄВУ ВАРІАТИВНІСТЬ

1.1. Поняття варіативності мовлення

Варіативність мовлення є природною рисою будь-якої живої мови, адже вона розвивається разом із суспільством, яке її використовує [11]. Варіативність мовлення поділяється на кілька типів залежно від того, які фактори впливають на її прояви. Серед основних видів можна виділити:

Соціальна варіативність. Мовлення змінюється залежно від соціального статусу, професії, віку чи статі мовця. Наприклад, у формальному контексті (ділова переписка, виступ на конференції) людина використовує стандартну літературну мову з чіткими граматичними конструкціями [16]. Натомість у неформальній обстановці (розмова з друзями) з'являються сленг, жаргон чи скорочення.

Наприклад:

Формально: "Шановний пане, дозвольте висловити Вам мою щирю подяку за надану підтримку."

Неформально: "Друже, дякую, що виручив!"

Регіональна варіативність. Мова варіюється залежно від географічного розташування. В Україні, наприклад, у різних регіонах можна почути відмінності у вимові, лексиці чи навіть синтаксисі. Це пов'язано з історичними, культурними та соціальними особливостями розвитку територій [10].

Наприклад:

У центральній Україні кажуть "картопля", а на заході – "бульба".

У південних регіонах слово "хліб" може вимовлятися з м'якшим "х", ніж у північних.

Ситуативна варіативність. Мовлення адаптується до конкретної ситуації спілкування. Наприклад, у робочому середовищі людина може використовувати професійну термінологію, а вдома – простішу лексику.

Наприклад:

На роботі: "Необхідно оптимізувати процеси для підвищення ефективності."

Вдома: "Треба швидше все зробити, бо часу мало."

Індивідуальна варіативність. Кожен мовець має свій унікальний стиль, який залежить від його характеру, освіти, досвіду та творчого підходу до мови [19]. Наприклад, письменники часто створюють власні мовні звороти чи вислови, які стають їхньою візитівкою.

Наприклад:

У Тараса Шевченка: "Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть." (поетичність, образність).

У звичайному мовленні: "Вишні ростуть біля хати, бджоли гудуть."

Функціональна варіативність. Мова змінюється залежно від її призначення: науковий стиль, художній, публіцистичний тощо. Кожен стиль має свої особливості лексики, граматики та інтонації.

Наприклад:

Науковий стиль: "Дослідження підтверджує кореляцію між температурою та продуктивністю."

Художній стиль: "Сонце пекло землю, а вітер шепотів про далекі краї."

Варіативність виникає через те, що мова – це живий організм, який постійно еволюціонує [13]. Можуть бути виокремлені такі основні причини:

Історичний розвиток: запозичення слів (наприклад, "інтернет" з англійської), архаїзми ("отрок" – хлопець).

Контакти між культурами: в українській мові є слова польського ("гудзик"), турецького ("кавун") чи англійського походження.

Соціальні зміни: поява нових реалій призводить до створення нових слів ("блогер", "селфі").

Психологічні фактори: настрій чи емоційний стан можуть впливати на вибір слів чи інтонацію.

Варіативність забезпечує багатство мови, дозволяючи їй бути інструментом вираження ідентичності, творчості та адаптації. Вона також сприяє взаєморозумінню між різними групами людей, адже кожен може знайти "свій" спосіб спілкування [14]. Водночас надмірна варіативність (наприклад, у діалектах) іноді ускладнює спілкування, що зумовлює потребу в літературній нормі як уніфікованому стандарті.

Чинники виникнення варіантів мовлення є багатогранним явищем, яке відображає складну взаємодію соціальних, психологічних, культурних, історичних і лінгвістичних аспектів. Варіанти мовлення – це різні форми реалізації мови, які можуть проявлятися в лексиці, фонетиці, граматиці чи стилістиці залежно від контексту, середовища чи індивідуальних особливостей мовця [21].

Соціальні умови, такі як місце проживання, освіта, професія, соціальний статус, вік чи стать, суттєво впливають на варіанти мовлення. Люди адаптують свою мову до соціального контексту, щоб відповідати нормам певної групи чи ситуації.

Мовлення залежить від регіону, де проживає мовець. Наприклад, в українській мові в західних регіонах (Галичина) часто вживають слово фіранка для позначення штори, тоді як у центральній Україні частіше кажуть занавіска або штора. Це діалектні варіанти, що сформувалися через географічну ізоляцію [20].

У професійних чи офіційних середовищах люди використовують формальнішу лексику. Наприклад, у судовому процесі адвокат скаже позивач замість розмовного той, хто судиться. Водночас у неформальній бесіді можуть вживатися просторічні форми.

Молодь часто використовує сленг або запозичення, наприклад, круто, вайб чи флексити, тоді як старше покоління може віддавати перевагу традиційнішим словам, як гарно чи весело.

Культура, традиції та історичний контекст впливають на мовлення через відмінності у світогляді, цінностях і способі життя.

У різних регіонах України можуть існувати різні назви для одного й того ж обрядового предмета. Наприклад, весільний хліб у центральній Україні називають коровай, а в деяких західних регіонах – колач. Ці варіанти відображають локальні культурні особливості.

У багатомовних середовищах виникають запозичення чи змішування мов [17]. Наприклад, у містах із значною кількістю російськомовного населення в Україні часто можна почути суржик – змішування української та російської мов, як-от я пішов на роботи замість я пішов на роботу.

Сучасна молодіжна культура запозичує терміни з англійської мови через вплив медіа. Наприклад, слово тренд замість тенденція або хайп замість галас.

Індивідуальні особливості мовця, такі як емоційний стан, темперамент чи рівень освіти, також впливають на вибір мовних засобів.

У стані хвилювання людина може використовувати експресивніші слова чи навіть ненормативну лексику. Наприклад, замість нейтрального я незадоволений людина може сказати мене це бісить.

Екстраверти можуть використовувати яскравіші, образні вирази (це просто бомба!), тоді як інтроверти віддають перевагу стриманішій мові (це цікаво).

Освічені люди частіше вживають літературну мову та уникають суржику чи діалектизмів, тоді як менш освічені можуть використовувати просторічні форми, наприклад, що замість що.

Ситуація спілкування визначає, який варіант мовлення буде використано. Це може бути офіційна чи неформальна обстановка, мета спілкування чи аудиторія.

У діловому листуванні використовують стандартні фрази, як шановний пане, тоді як у розмові з друзями – привіт, як справи?. Це приклад стилістичних варіантів.

Якщо мета спілкування – переконати, мовець може використовувати риторичні засоби, наприклад, повторення (ми мусимо, ми зобов'язані, ми

зробимо це!). Для інформування обирають нейтральніший стиль (засідання відбудеться о 10:00).

Мовець адаптує мову до слухачів. Наприклад, спілкуючись із дітьми, дорослі використовують простіші слова та зменшувальні форми (киця, собачка), а з колегами – професійну термінологію (кейс, дедлайн).

Мова змінюється з часом під впливом історичних подій, міграцій, політичних змін чи технологічного прогресу [23].

В українській мові є багато полонізмів (гарбуз від пол. *arbuz*) чи русизмів (завод від рос. завод), які з'явилися через історичне сусідство з іншими народами.

Нові технології вводять у мову нові слова або змінюють значення старих. Наприклад, слово хмара колись означало лише погодне явище, а тепер – хмарне сховище в ІТ-контексті.

Після здобуття Україною незалежності активно відроджувалися питомо українські слова, наприклад, гелікоптер замість вертолiт чи летовище замість аеропорт.

Особливості артикуляції, мовленнєвих звичок чи творчого підходу мовця також створюють варіанти мовлення.

Люди з вадами мовлення можуть замінювати звуки, наприклад, вимовляти л замість р (ловей замість ровер). Це фізіологічні варіанти.

Письменники чи поети створюють авторські неологізми. Наприклад, Леся Українка використовувала слово промінь у метафоричному значенні, що стало літературною нормою.

Деякі люди свідомо обирають архаїзми чи діалектизми, щоб підкреслити свою ідентичність. Наприклад, у Карпатах можуть казати газда замість господар.

Отже, варіативність мовлення – це не просто особливість мови, а її сутність, що відображає багатогранність людського життя. Від соціальних відмінностей до індивідуального стилю, вона дозволяє мові бути дзеркалом суспільства.

Варіанти мовлення виникають через комплексну взаємодію соціальних, культурних, психологічних, контекстуальних, історичних та індивідуальних чинників. Вони відображають багатство мови та її здатність адаптуватися до різних умов і потреб. Розуміння цих чинників допомагає не лише краще аналізувати мову, а й ефективніше спілкуватися, враховуючи особливості аудиторії та ситуації.

1.2. Роль вікових аспектів у мовленні

Мовлення є однією з ключових форм людської комунікації, яка зазнає значних змін протягом життя людини. Вікові аспекти відіграють важливу роль у формуванні мовленнєвих навичок, їх розвитку, особливостях використання та навіть деградації в певних випадках. Ці аспекти охоплюють як фізіологічні, так і психологічні, соціальні та культурні фактори, що впливають на мовлення [20].

У перші роки життя мовлення розвивається з нуля до складних мовленнєвих конструкцій. Цей період є критичним, оскільки саме тоді закладаються основи фонетичних, лексичних і граматичних навичок.

У немовлят мовлення починається з вокалізацій (гукання, лепет), які поступово трансформуються в осмислені звуки. Наприклад, у віці 6–12 місяців діти починають вимовляти перші слова («мама», «тато»), що пов'язано з дозріванням артикуляційного апарату та слухового сприйняття. До 2–3 років більшість дітей здатні формувати прості речення, як-от «Хочу пити» або «Де собака?».

Діти вчаться через імітацію та взаємодію з оточенням. Наприклад, якщо батьки активно розмовляють з дитиною, читають їй казки чи співають пісні, це сприяє швидшому поповненню словникового запасу [15]. У цьому віці також важливу роль відіграє гра: діти часто повторюють слова чи фрази, які чують у грі, наприклад, «Ляля спить» під час гри з лялькою.

Мовлення формується в контексті соціальної взаємодії. Діти, які відвідують дитячі садки, швидше опановують комунікативні навички,

оскільки мають більше можливостей для спілкування з однолітками. Наприклад, у групі діти вчаться використовувати займенники («я», «ти») та прості діалоги («Дай мені м'яч»).

Так, дитина у віці 3 років може сказати: «Мама, дай сік», використовуючи обмежений словниковий запас і просту граматику. Проте вже через рік, у 4 роки, вона може уточнити: «Мамо, я хочу яблучний сік у синій склянці», демонструючи розвиток як лексики, так і синтаксису.

В ранньому дитинстві мовлення залежить від фізіологічного дозрівання, якості взаємодії з дорослими та соціального середовища. Недостатня стимуляція (наприклад, брак спілкування) може призвести до затримки мовленнєвого розвитку [4].

У шкільному віці мовлення стає більш складним і функціональним. Діти вчаться адаптувати його до різних ситуацій, а підлітки починають експериментувати з мовленням як інструментом самовираження.

У цей період артикуляційний апарат уже сформований, але підлітковий вік може принести зміни в голосі через статеве дозрівання (наприклад, мутація голосу в хлопців). Це впливає на інтонацію та впевненість у мовленні. Наприклад, підліток може соромитися говорити публічно через тимчасову нестабільність голосу [6].

Діти шкільного віку починають опановувати абстрактне мислення, що відображається в мовленні. Наприклад, у 7–8 років дитина може описати простий факт: «Собака гавкає, бо бачить кота». У 12–14 років підліток уже здатен до складнішого аналізу: «Собака гавкає, бо відчуває загрозу або захищає свою територію». Підлітки також починають використовувати метафори, іронію чи сарказм, що є ознакою розвитку емоційного інтелекту [8].

Мовлення стає інструментом соціальної адаптації. У школі діти вчаться писати есе, виступати з доповідями, дискутувати. Наприклад, учень 10-го класу під час дебатів може сказати: «Я вважаю, що соціальні мережі мають більше негативного впливу, ніж позитивного, бо вони відволікають від

навчання». У підлітковому віці також з'являється сленг як спосіб ідентифікації з групою однолітків («круто», «зашквар», «чілити»).

Підліток у 16 років може адаптувати своє мовлення залежно від ситуації: з друзями він використовує неформальний стиль («Бери шмотки, погнали на тусу»), а на уроці відповідає академічно («На мою думку, поезія Шевченка відображає боротьбу за свободу»).

У шкільному та підлітковому віці мовлення ускладнюється, стає більш контекстуальним і відображає соціальну роль людини. Воно також залежить від освіти, культурного середовища та особистих інтересів [14].

У дорослому віці мовлення досягає піку своєї функціональності. Воно використовується для професійної діяльності, соціальної взаємодії та самовираження, але може варіюватися залежно від досвіду, освіти та способу життя.

У здорових дорослих мовленнєвий апарат функціонує стабільно, дозволяючи чітко артикулювати думки. Проте в окремих випадках можуть виникати проблеми, наприклад, заїкання через стрес або порушення дикції через травми.

Мовлення молодих людей зазвичай швидке, динамічне й адаптоване до контексту – від формального на роботі до розслабленого з друзями [21]. Вони активно використовують сучасні технології, що впливає на лексику (наприклад, "залити в сторіз", "загуглити").

Наприклад: "Я вчора дропнув презентацію шефу, він сказав, що топ, але треба доробити пару слайдів" – тут є професійний сленг ("дропнув", "топ") і невимушений стиль.

Молодь часто змішує мови (наприклад, українську з англійською), використовує аббревіатури ("лол", "ок") і жарти, які зрозумілі їхній віковій групі.

Мовлення дорослих є більш структурованим і залежить від соціального статусу, професії та життєвого досвіду [23]. Воно зазвичай логічне, з чіткою артикуляцією, хоча темп може варіюватися залежно від ситуації.

Наприклад: "На мою думку, нам варто переглянути бюджет, бо витрати на маркетинг цього кварталу перевищують норму" – складне речення з професійною лексикою.

Дорослі рідше вдаються до сленгу, але можуть використовувати фразеологізми чи приказки ("час покаже", "не все золото, що блищить"). Інтонація спокійніша, ніж у молоді, але може бути авторитетною чи наставницькою.

Дорослі адаптують мовлення до своїх потреб і цілей. Наприклад, юрист у суді використовує формальний стиль із чіткою аргументацією: «Шановний суд, ми наполягаємо на перегляді справи через нові докази». Водночас у неформальній обстановці та сама людина може сказати: «Слухай, я так втомився від цих паперів, давай краще каву вип'ємо».

Мовлення відображає соціальний статус, професію та культурний контекст. Наприклад, учитель у школі використовує чітке, повільне мовлення, щоб пояснити матеріал: «Отже, діти, дробі – це числа, які показують частину цілого». У той же час маркетолог у рекламному агентстві може вживати яскраві, переконливі фрази: «Цей продукт змінить ваше життя, повірте!».

Так, дорослий менеджер на нараді може сказати: «На основі аналізу ринку я пропоную зосередитися на новій стратегії просування». Увечері, спілкуючись із друзями, він же скаже: «Та ну, день був пекельний, але ми впоралися!».

У дорослому віці мовлення є гнучким і адаптивним, відображаючи професійні та особисті ролі людини. Воно також залежить від соціального контексту та життєвого досвіду.

У похилому віці мовлення може зазнавати змін через фізіологічні, психологічні та соціальні фактори, але багато людей зберігають активне мовлення до глибокої старості [20].

З віком можуть виникати проблеми з артикуляцією через ослаблення м'язів або втрату зубів. Наприклад, літня людина може говорити повільніше

чи менш чітко. Також можливі порушення пам'яті, що впливають на плавність мовлення (наприклад, труднощі з підбором слів).

Літні люди часто використовують мовлення для передачі досвіду. Наприклад, бабуся може розповідати онукам історії: «Коли я була молодою, ми жили без телефонів, але завжди знаходили, чим зайнятися». Проте в деяких випадках когнітивні порушення, як-от деменція, можуть ускладнювати мовлення, призводячи до повторів чи втрати логіки.

Соціальна ізоляція може зменшувати мовленнєву активність, тоді як активна участь у громадському житті (наприклад, у клубах за інтересами) сприяє її збереженню. Наприклад, літній чоловік, який регулярно спілкується з сусідами, може зберігати багате й виразне мовлення.

Так, літня людина може сказати: «Ох, молодь тепер усе в телефонах, а ми колись гуляли до ночі», демонструючи як ностальгію, так і збереження мовленнєвих навичок. У разі когнітивних порушень мовлення може бути уривчастим: «Я... е-е... хотів сказати... про той день...».

У похилому віці мовлення залежить від фізичного здоров'я, когнітивного стану та соціальної активності. Активне спілкування може значно уповільнити вікові зміни [17].

Отже, вікові аспекти впливають на мовлення на всіх етапах життя, від формування перших слів у дитинстві до адаптації мовлення в дорослому віці та його змін у старості. Кожен період має свої особливості, зумовлені фізіологічними, психологічними та соціальними факторами. Розуміння цих аспектів дозволяє краще підтримувати мовленнєвий розвиток у дітей, адаптувати комунікацію до потреб дорослих і допомагати літнім людям зберігати мовленнєву активність.

Мовлення людей різного віку є дзеркалом їхнього внутрішнього світу й зовнішніх умов. Діти говорять просто й емоційно, підлітки – експресивно й бунтівно, молодь – швидко й сучасно, дорослі – логічно й виважено, а літні люди – повільно й розповідно. Ці відмінності формуються під впливом

фізичного розвитку, соціального оточення та культурного контексту, що робить мовлення унікальним для кожної вікової групи.

Висновки до розділу 1

Варіативність мовлення – це не просто особливість мови, а її сутність, що відображає багатогранність людського життя. Від соціальних відмінностей до індивідуального стилю, вона дозволяє мові бути дзеркалом суспільства.

Варіанти мовлення виникають через комплексну взаємодію соціальних, культурних, психологічних, контекстуальних, історичних та індивідуальних чинників. Вони відображають багатство мови та її здатність адаптуватися до різних умов і потреб. Розуміння цих чинників допомагає не лише краще аналізувати мову, а й ефективніше спілкуватися, враховуючи особливості аудиторії та ситуації.

Мовлення є однією з ключових форм людської комунікації, яка зазнає значних змін протягом життя людини. Вікові аспекти відіграють важливу роль у формуванні мовленнєвих навичок, їх розвитку, особливостях використання та навіть деградації в певних випадках. Ці аспекти охоплюють як фізіологічні, так і психологічні, соціальні та культурні фактори, що впливають на мовлення.

Вікові аспекти впливають на мовлення на всіх етапах життя, від формування перших слів у дитинстві до адаптації мовлення в дорослому віці та його змін у старості. Кожен період має свої особливості, зумовлені фізіологічними, психологічними та соціальними факторами. Розуміння цих аспектів дозволяє краще підтримувати мовленнєвий розвиток у дітей, адаптувати комунікацію до потреб дорослих і допомагати літнім людям зберігати мовленнєву активність.

Мовлення людей різного віку є дзеркалом їхнього внутрішнього світу й зовнішніх умов. Діти говорять просто й емоційно, підлітки – експресивно й бунтівно, молодь – швидко й сучасно, дорослі – логічно й виважено, а літні люди – повільно й розповідно. Ці відмінності формуються під впливом

фізичного розвитку, соціального оточення та культурного контексту, що робить мовлення унікальним для кожної вікової групи.

РОЗДІЛ 2. ВІКОВА СПЕЦИФІКА МОВЛЕННЯ НОСІЇВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Особливості дитячого мовлення носіїв японської мови

Сучасна японська мова має унікальні фонетичні, граматичні та соціолінгвістичні характеристики, які впливають на те, як діти її засвоюють. Японська мова належить до аглютинативних мов з відносно простою фонетикою, але складною системою ввічливості та граматики, що робить процес оволодіння мовою особливим [28].

Як і в інших мовах, діти, які зростають у японськомовному середовищі, проходять кілька етапів розвитку мовлення:

Донемовний етап (0–12 місяців). На цьому етапі діти видають звуки (гукання, лепет), які не залежать від конкретної мови. Проте вже ближче до 10–12 місяців японські діти починають імітувати інтонаційні моделі японської мови, яка має чіткий складовий ритм і висотний акцент (pitch accent).

Перші слова (1–2 роки). Діти починають вимовляти прості слова, часто пов'язані з повсякденним життям, наприклад, 「ママ」 (mata – мама), 「パパ」 (papa – тато), 「わんわん」 (wanwan – собака, звуконаслідування). Японська мова багата ониматопеями, і діти швидко їх засвоюють.

Формування простих речень (2–3 роки). На цьому етапі діти використовують базову граматику, наприклад, поєднують іменники з частками: 「りんご がある」 (ringo ga aru – є яблуко). Вони часто пропускають складніші граматичні форми, такі як ввічливі закінчення.

Розвиток складнішого мовлення (4–6 років). Діти починають освоювати систему ввічливості (敬語, keigo) та складніші синтаксичні конструкції, хоча повне оволодіння ввічливими формами може тривати до шкільного віку [29].

Японська мова має відносно просту фонетичну систему: 5 голосних (a, i, u, e, o) і чіткий складовий ритм (кожен склад закінчується голосним або звуком "n"). Це впливає на дитяче мовлення.

Так, наприклад, дитина хоче сказати 「ありがとう」 (arigatou – дякую), але вимовляє 「あいとー」 (aitō), пропускаючи склад "ri" і спрощуючи "ga".

Дитяче мовлення носіїв японської мови наділене такими фонетичними особливостями:

Складність із приголосними. Діти можуть спрощувати слова, замінюючи важкі для вимови звуки. Наприклад, слово 「さかな」 (sakana – риба) може звучати як 「たかな」 (takana), де "s" замінюється на "t".

Подовження голосних. Японська мова розрізняє короткі й довгі голосні (наприклад, 「おばさん」 obasan – тітка, і 「おばあさん」 obāsan – бабуся). Діти іноді плутають ці пари, що призводить до комічних ситуацій.

Висотний акцент. Хоча діти рано вловлюють інтонацію, точне відтворення висотного акценту (наприклад, 「はし」 hashi – міст із низьким тоном на першому складі vs. 「はし」 hashi – палички для їжі з високим тоном на першому складі) приходить з досвідом [28].

Дитяче мовлення носіїв японської мови відзначається такими лексичними особливостями:

Ономатопеї. Японська мова має багатий набір звуконаслідувальних слів, які діти засвоюють дуже рано. Наприклад, замість нейтрального 「ねる」 (neru – спати) діти можуть сказати 「ねんねする」 (nenne suru), що є більш дитячим і емоційним виразом. Замість 「雨が降る」 (ame ga furu – йде дощ) дитина скаже 「ザーザー降る」 (zāzā furu), використовуючи ономатопею для звуку дощу [27].

Скорочення слів. Діти часто спрощують довгі слова. Наприклад, 「おにいさん」 (oniisan – старший брат) може скоротитися до 「にいちゃん」 (niichan).

Повторення. Для підсилення або вираження емоцій діти використовують повторення, наприклад, 「おいしいおいしい」 (oishii oishii – дуже смачно).

Дитяче мовлення носіїв японської мови відзначається такими граматичними особливостями:

Пропуск часток. У японській мові частки (наприклад, 「が」 ga, 「を」 o) відіграють ключову роль у позначенні граматичних зв'язків. Діти на ранніх етапах можуть їх пропускати: замість 「犬が吠える」 (inu ga hoeru – собака гавкає) кажуть 「犬吠える」 (inu hoeru) [26].

Прості дієслівні форми. Діти спочатку використовують базові форми дієслів без кон'югації. Наприклад, замість ввічливого 「食べます」 (tabemasu – їсти) вони скажуть 「食べる」 (taberu). Дитина просить: 「ジュース 飲む」 (jūsu nomu – пити сік) замість повного 「ジュース を 飲みたい」 (jūsu o nomitai – хочу пити сік).

Пізнє освоєння ввічливості. Система 敬語 (keigo), яка включає шанобливі та скромні форми, є складною навіть для дорослих японців. Діти зазвичай починають використовувати її лише в соціальних контекстах, наприклад, у дитячому садку чи школі. Наприклад, замість ввічливого запиту 「ください」 (kudasai – будь ласка, дайте), дитина може просто сказати 「ちょうだい」 (chōdai), що є більш неформальним [29].

Японське суспільство цінує ввічливість і гармонію, тому діти з раннього віку навчаються адаптувати мовлення до соціального контексту. Наприклад, у присутності старших вони можуть намагатися використовувати ввічливі форми, хоча й не завжди правильно: 「おじいちゃん、みて くださいね」 (ojiichan, mite kudasai ne – дідусю, подивися, будь ласка).

Варіативність у дитячому мовленні носіїв японської мови є цікавим і багатогранним явищем, яке відображає як особливості розвитку мовних навичок у дітей, так і специфіку самої японської мови з її граматичною структурою, фонетикою та соціолінгвістичними нормами.

Фонетична варіативність мовлення японських дітей реалізується в таких виявах:

Спрощення складів. Діти можуть пропускати приголосні або голосні в складних словах. Наприклад, слово "おかあさん" (okaasan, "мама") може звучати як "かあさん" (kaasan) або навіть "あーたん" (aatan).

Заміна звуків. Звук "r" (який у японській мові ближчий до альвеолярного одноударного [ɾ]) часто викликає труднощі. Наприклад, слово "りんご" (ringo, "яблуко") може вимовлятися як "にんご" (ningo) або "じんご" (jingo) [30].

Подовження голосних. Діти нерідко подовжують голосні для виразності чи через незрозуміння їхньої фонетичної ролі. Наприклад, "ねこ" (neko, "кіт") може стати "ねえこ" (peeko).

Граматична варіативність мовлення японських дітей реалізується в таких виявах:

Пропуск часток. У японській мові частки (наприклад, は, が, を) відіграють ключову роль у позначенні граматичних функцій. Маленькі діти часто їх опускають. Наприклад, замість правильного "犬が好き" (inu ga suki, "мені подобаються собаки") дитина може сказати "犬好き" (inu suki).

Неправильне використання ввічливості. Японська мова має розвинену систему ввічливості (敬語, keigo), але діти зазвичай починають із базових форм. Наприклад, замість ввічливого "ありがとうございます" (arigatou gozaimasu, "дякую") дитина скаже просто "ありがとう" (arigato) [27].

Творче утворення слів. Діти можуть комбінувати морфemi незвичним чином. Наприклад, слово "食べる" (taberu, "їсти") може трансформуватися в "食べちゃう" (tabechau), що є скороченням від "食べてしまう" (tabete shimaу, "з'їсти повністю"), навіть якщо контекст цього не вимагає.

Лексична варіативність мовлення японських дітей реалізується в таких виявах:

Ономатопеї. Японська мова багата на ономатопеї (擬音語, giongo, та 擬態語, gitaigo), які діти засвоюють рано і використовують дуже активно.

Наприклад, замість "雨が降る" (ame ga furu, "йде дощ") дитина може сказати "ザーザーだ" (zaazaa da, звук дощу) [29].

Скорочення слів. Довгі слова скорочуються для зручності. Наприклад, "おじいさん" (ojiisan, "дідусь") може стати "じいじ" (jiji).

Вигадані слова. Якщо дитині бракує лексики, вона може створювати власні слова. Наприклад, для позначення "чогось смачного" дитина може сказати "おいしんぼ" (oishinbo), змішавши "おいしい" (oishii, "смачний") і щось інше.

Мовлення дітей також варіюється залежно від соціального контексту – з ким вони розмовляють (батьки, друзі, вчителі) і де (вдома, у садочку). Соціолінгвістична варіативність мовлення японських дітей реалізується в таких виявах:

Перемикання реєстрів. У присутності батьків діти можуть намагатися імітувати ввічливі форми, але з друзями переходять на грубіший стиль. Наприклад, "行きたい" (ikitai, "хочу піти") з друзями може стати "行くぜ" (iku ze, "пиду, круто!").

Вплив діалектів. У регіонах, де поширені діалекти (наприклад, кансай-бен у Осаці), діти засвоюють їхні особливості. У Токіо дитина скаже "寒いね" (samui ne, "холодно, правда?"), а в Осаці – "さむいなあ" (samui naa) з характерною інтонацією [30].

Варіативність мовлення дитини також залежить від її віку:

2–3 роки: Переважають одно-двословні конструкції ("水!" – mizu!, "вода!") і сильне спрощення звуків.

4–5 років: Починають з'являтися складніші речення, але з помилками в частках і дієслівних формах ("昨日、お菓子食べたよ" – kinou, okashi tabeta yo, "вчора я їв цукерки", без належного маркера を) [30].

6–7 років: Мовлення наближається до дорослого, але ввічливі форми та складні конструкції все ще можуть бути нестабільними.

Отже, дитяче мовлення носіїв японської мови відображає як універсальні риси розвитку (спрощення звуків, поступове освоєння граматики), так і специфічні особливості японської мови: складовий ритм, онوماتопеї, система ввічливості. Цей процес ускладнюється соціокультурним контекстом, який вимагає від дітей ранньої адаптації до різних рівнів формальності. З часом, завдяки взаємодії з родиною, освітою та суспільством, діти досягають повної мовної компетенції.

Варіативність у дитячому мовленні носіїв японської мови є результатом поступового засвоєння складної граматичної системи, фонетичних особливостей і соціальних норм. Помилки, спрощення та творчість у мовленні відображають не лише етапи розвитку, але й унікальність японської мови з її багатством онوماتопей, ввічливістю та діалектами.

2.2. Варіативність у мовленні молодих та зрілих носіїв японської мови

Особливості мовлення молодих і зрілих носіїв японської мови є характерними для зазначеного вікового прошарку, оскільки японська мова має унікальну систему ввічливості, соціальних реєстрів і стилів, які відображають вік, статус і контекст спілкування. Ці відмінності між поколіннями зумовлені як природною еволюцією мови, так і впливом соціокультурних змін у японському суспільстві.

Японська мова відома своєю системою ввічливості (*keigo*), яка включає шанобливу мову (*sonkeigo*), скромну мову (*kenjōgo*) і ввічливий стиль (*teineigo*). Молоді та зрілі носії мови по-різному використовують ці форми.

Старше покоління, як правило, суворо дотримується правил *keigo*, особливо в офіційних або робочих ситуаціях. Вони частіше вживають складні граматичні конструкції, щоб підкреслити повагу до співрозмовника. Наприклад, замість простого "行く" (*iku*, "йти") у розмові з начальником зріла людина скаже "参ります" (*mairimasu*, скромна форма "йти") [30].

Наприклад: 「部長、お先に失礼いたします。」 (Buchō, osaki ni shitsurei itashimasu.) – "Пане начальнику, дозвольте мені піти першим" (скромна форма для прощання на роботі).

Молодь часто уникає надмірного використання keigo, особливо серед друзів чи в неформальних ситуаціях. Вони можуть спрощувати мову або навіть ігнорувати ввічливі форми, якщо вважають їх застарілими чи надто формальними. Наприклад, замість "お願いします" (onegaishimasu, "будь ласка") у магазині молодий японець може сказати "お願い" (onegai), що є більш розмовним і менш ввічливим.

Наприклад: 「これ、お願い！」 (Kore, onegai!) – "Ось це, будь ласка!" (неформально, без masu) [29].

Молоде покоління активно вводить у мову сленг, запозичення з англійської та скорочення, тоді як зрілі носії зазвичай дотримуються традиційного словника.

Молодь часто використовує скорочення, наприклад, "ヤバい" (yabai), що спочатку означало "небезпечний", але тепер може виражати як позитивні ("круто!"), так і негативні емоції ("жахливо!"). Також популярні запозичення, як-от "チル" (chiru, від англ. "chill" – "розслабитися") або "バズる" (bazuru, від "buzz" – "стати вірусним").

Наприклад: 「昨日の動画、めっちゃバズったね！」 (Kinō no dōga, meccha bazutta ne!) – "Вчорашнє відео реально стало вірусним, правда?" [28]

Старші люди рідше вживають сленг і надають перевагу стандартним виразам. Наприклад, замість "ヤバい" вони скажуть "大変だ" (taihen da, "це складно") або "素晴らしい" (subarashii, "чудово"), залежно від контексту.

Наприклад: 「この仕事は大変だね。」 (Kono shigoto wa taihen da ne.) – "Ця робота складна, чи не так?".

Інтонація та темп мовлення також різняться між поколіннями. Молодь часто говорить швидше, з більш виразною інтонацією, що нагадує аніме чи поп-культуру. Вони можуть додавати частки, як-от "ね" (ne), "よ" (yo) чи "さ"

(sa), для емоційного забарвлення. Наприклад: 「超ヤバイよ、マジで！」 (Chō yabai yo, maji de!) – "Це супер круто, серйозно!"

Старше покоління зазвичай говорить повільніше, з рівною інтонацією, уникаючи надмірної емоційності, особливо в офіційних ситуаціях. Наприклад: 「そうですか、分かりました。」 (Sō desu ka, wakarimashita.) – "Зрозуміло, я зрозумів." [30]

Молоді японці активно спілкуються в інтернеті, що впливає на їхню мову. Вони використовують емодзі, скорочення та навіть змінюють граматику для зручності.

Молоді носії у повідомленнях часто пропускають ввічливі закінчення (masu/desu) і пишуть коротко: 「今から行くね」 (Ima kara iku ne) – "Зараз піду, ок?" Також популярні вигуки типу "マジ?" (Maji?, "Серйозно?") або "ウケる" (Ukeru, "Смішно!") [30].

Старші люди менш схильні до такого скорочення і зазвичай пишуть повними реченнями, навіть у месенджерах. Наприклад: 「今から参りますので、少々お待ちください。」 (Ima kara mairimasu node, shōshō omachi kudasai.) – "Я зараз прийду, будь ласка, зачекайте трохи."

Традиційно японська мова мала виражені гендерні відмінності: чоловіки вживали грубіші форми (наприклад, "俺" (ore) для "я"), а жінки – м'якші (наприклад, "私" (watashi) і частка "わ" (wa)).

Сьогодні молодь, особливо дівчата, дедалі частіше відходить від стереотипів. Дівчата можуть використовувати "俺" або грубі вирази для жарту чи самовираження: 「俺、超疲れたわ」 (Ore, chō tsukareta wa) – "Я так втомилася, блін!"

Старше покоління зберігає традиційні гендерні норми. Жінки частіше використовують м'які форми, а чоловіки – більш прямі: 「私はそう思います。」 (Watashi wa sō omoimasu.) – "Я так вважаю" (жіночий стиль) [28].

Варіативність у мовленні є важливим аспектом будь-якої мови, і японська мова не є винятком. Вона демонструє значні відмінності залежно від віку мовців, соціального контексту, регіону та навіть індивідуальних особливостей.

Молоді носії японської мови часто використовують сленг, запозичення з англійської та скорочення, що відображає вплив глобалізації, поп-культури та соціальних мереж. Наприклад:

Слово "ヤバい" (yabai) у молоді означає "круто", "шокуюче" або "погано" залежно від контексту (наприклад, "この映画、ヤバいね" – "Цей фільм крутий, правда?"), тоді як для зрілих мовців воно традиційно має негативне значення "небезпечний" або "проблемний" [30].

Молодь часто вживає скорочення, як-от "マジで" (maji de) замість "серйозно" чи "超" (chō) як підсилювач ("超かわいい" – "дуже милий"), що рідше трапляється у мовленні старшого покоління.

Зрілі носії, навпаки, схильні використовувати більш формальну або традиційну лексику. Наприклад, замість "ヤバい" вони можуть сказати "大変だ" (taihen da) – "це складно" чи "це проблема". Їхнє мовлення також частіше включає архаїчні вирази чи регіональні діалекти, які молодь може вважати застарілими.

Молоді люди, особливо в неформальних ситуаціях, часто ігнорують норми ввічливості або спрощують їх. Наприклад:

Замість формального "お預かりいたします" ("Я прийму це" ввічливо, як у магазині) молодь може просто сказати "預かるよ" (azukaru yo) – "Я візьму це".

У розмові з друзями вони можуть пропускати ввічливі суфікси, як-от -ます чи -です, натомість використовуючи просту форму дієслів (наприклад, "行く" (iku) замість "行きます" (ikimasu) – "я йду") [29].

Зрілі носії, особливо в робочому чи офіційному контексті, частіше дотримуються правил кейго. Наприклад, у листуванні чи розмові з

начальником вони скажуть: "お時間を頂戴できれば幸いです" ("Я був би вдячний, якби ви приділили мені трохи часу"), тоді як молодь у подібній ситуації може обмежитися менш формальним "時間もらえる?" ("Можеш приділити час?").

Молоді японці часто використовують коротші, уривчасті речення, що відображає швидкий темп спілкування в месенджерах чи соціальних мережах. Наприклад:

"昨日、友達とカラオケ。楽しかった!" ("Вчора з друзями в караоке. Було весело!") – речення фрагментарні, без зайвих сполучників.

Вони також частіше опускають частки, як-от は чи を, у неформальному мовленні: "映画見た?" замість "映画を見ましたか?" ("Дивився фільм?").

Зрілі носії зазвичай будують більш повні та логічно зв'язані речення. Наприклад: "昨日、友達と一緒にカラオケに行きましたが、とても楽しかったです" ("Вчора я ходив із друзями в караоке, і це було дуже весело"). Таке мовлення виглядає структурованішим і формальнішим.

Молодь часто вдається до перебільшеної інтонації чи емоційних вигуків, таких як "うわっ!" чи "マジかよ!", щоб підкреслити свої почуття. Їхній стиль може бути більш грайливим чи іронічним. Наприклад, у відповідь на новину вони можуть сказати: "え、マジで? ウケる!" ("Серйозно? Це смішно!").

Зрілі мовці зазвичай зберігають спокійнішу інтонацію, навіть у неформальних ситуаціях. Їхня реакція може бути стриманою: "そうですか、それは面白いですね" ("О, це цікаво, чи не так?").

Молоді японці активно запозичують терміни з англійської мови через вплив відеоігор, аніме та соціальних мереж. Наприклад, слово "チート" (chīto) від англійського "cheat" означає "шахрайство" в іграх, а "ディスる" (disuru) від "diss" – "критикувати" чи "ображати". Такі слова рідко вживаються старшим поколінням, яке може не розуміти їхнього значення без пояснень.

Зрілі носії частіше спираються на традиційні джерела, як-от література чи телепередачі, тому їхня лексика менш схильна до таких запозичень. Вони можуть сказати "ずるい" (zurui) замість "チート" для позначення "шахрайства" [30].

Отже, мовлення молодих і зрілих носіїв японської мови відображає не лише вікові відмінності, а й ширші соціальні тенденції: молодь тяжіє до спрощення, неформальності та глобалізації, тоді як старше покоління зберігає традиції й формальність. Ці особливості роблять японську мову динамічною, адже вона постійно адаптується до потреб її носіїв.

Варіативність у мовленні молодих і зрілих носіїв японської мови відображає не лише вікові відмінності, а й ширші соціокультурні зміни. Молодь тяжіє до спрощення, неформальності та глобалізованих елементів, тоді як зрілі мовці зберігають традиційні норми, ввічливість і структурованість. Ці відмінності не є абсолютними, адже контекст (робота, сім'я, друзі) також відіграє ключову роль.

2.3. Закономірності японського мовлення осіб старшого віку

Японська мова є надзвичайно контекстуальною та чутливою до соціальних норм, і це особливо помітно у мовленні осіб старшого віку. У японському суспільстві повага до старших та врахування вікової ієрархії відіграють ключову роль. Мовлення літніх людей має свої унікальні особливості, які відображають як їхній соціальний статус, так і культурні традиції.

Особи старшого віку в Японії часто використовують слова, вирази або граматичні конструкції, які були поширені в їхній молодості, але поступово вийшли з ужитку серед молодшого покоління. Це може включати старі форми дієслів, архаїчні займенники або застарілі слова.

Так, наприклад, замість сучасного "ありがとう" (arigatou, "дякую") літня людина може сказати "ありがたく存じます" (arigataku zonjimasu), що є більш формальним і старомодним виразом вдячності [30].

Такі форми відображають мову, яка була нормою в епоху Сьова (1926–1989), коли багато сучасних літніх японців зростали. Молодші покоління вважають ці вирази надмірно ввічливими або навіть незрозумілими.

Літні японці, особливо в офіційних ситуаціях, схильні використовувати "кенджього" (скромну мову) та "сонкеіго" (шанобливу мову), щоб підкреслити повагу до співрозмовника або применшити власні дії. Це пов'язано з традиційними цінностями, де скромність і повага є ознаками мудрості.

Так, наприклад, замість простого "食べました" (tabemashita, "я поїв"), літня людина може сказати "いただきました" (itadakimashita, "я скромно скуштував"), що є скромнішим і ввічливішим виразом. Використання "いただく" замість "食べる" демонструє вдячність за їжу та повагу до того, хто її приготував, що є типовим для старшого покоління [29].

Замість простого «行く» (iku, "йти") літня людина може сказати «参ります» (mairimasu), що є скромною формою і звучить ввічливіше. Наприклад: «駅まで参ります» (Eki made mairimasu, "Я піду до вокзалу") замість сучасного «駅まで行くよ» (Eki made iku yo) [28].

Багато літніх японців, особливо в сільській місцевості, активно використовують регіональні діалекти ("хоген"), які менш поширені серед молоді через стандартизацію мови на базі токійського діалекту. Ці діалекти можуть ускладнювати розуміння для тих, хто звик до стандартної японської.

Так, наприклад, у діалекті Кансай (поширеному в Осаці, Кіото) замість стандартного "とても" (totemo, "дуже") літня людина може сказати "めっちゃ" (meccha) або навіть старіший варіант "えらい" (eraï, "дуже").

Також у регіоні Кансай замість стандартного «とても» (totemo, "дуже") літні люди можуть казати «めっちゃ» (meccha) або навіть старішу форму «え

らい» (eraī), що має ширше значення в діалекті (наприклад, "дуже втомлений" – «えらい疲れた», eraī tsukareta).

У сільських районах префектури Тохоку старші люди можуть використовувати діалектні закінчення, як-от «-だっちゃ» (datcha) замість стандартного «-だ» (da), наприклад: «寒いだっちゃ» (Samui datcha, "Холодно!") [30].

Такі вирази є частиною культурної ідентичності старшого покоління, яке зростало в часи, коли діалекти були більш поширеними.

Літні люди часто говорять повільніше, з виразною інтонацією та чіткою вимовою, що може бути пов'язано як із фізіологічними особливостями, так і з прагненням бути зрозумілими. Вони також можуть повторювати важливі моменти для наголосу.

Так, наприклад, фраза "昔はね、こうだったんだよ" (Mukashi wa ne, kou datta n da yo, "Давним-давно, знаєш, усе було ось так") може звучати з довгими паузами та м'якою, розтягнутою інтонацією. Такий стиль мовлення часто асоціюється з розповідями про минуле, що є типовим для літніх людей, які люблять ділитися досвідом.

Інтонація також відіграє важливу роль: старші японці можуть розтягувати голосні для наголосу (наприклад, «おおきいねえ», ōkii nē, "Великий же!") або використовувати високий тон для вираження емоцій, що контрастує з більш нейтральною інтонацією молоді.

Літні японці часто додають до речень частки, такі як "ね" (ne), "よ" (yo) або "わ" (wa), щоб підкреслити емоції, створити дружню атмосферу чи звернути увагу слухача. Особливо "わ" частіше використовується літніми жінками і має м'який, теплий відтінок.

Так, наприклад, у мовленні носіїв японської мови старшого віку вживається: "いい天気だわ" (Ii tenki da wa, "Гарна погода, чи не так?") замість нейтрального "いい天気だ" (Ii tenki da). Використання частки "わ" додає нотку

жіночності та старомодної елегантності, що асоціюється з мовленням бабусь [30].

Літні люди часто включають у мовлення розповіді з мораллю або повчальні нотки, що відображає їхній життєвий досвід і бажання передати знання молодшим. Їхнє мовлення може бути більш образним і багатим на метафори.

Так, наприклад: "若い頃はな、苦労したもんじゃ。それが人を強くするんじゃよ" (Wakai koro wa na, kurou shita mon ja. Sore ga hito o tsuyoku suru n ja yo, "У молодості, знаєш, я багато страждав. Саме це робить людину сильною"). Використання "じゃ" (замість стандартного "だ") та повчальний тон є характерними для літніх людей, особливо чоловіків, які виступають у ролі наставників.

На відміну від молоді, яка активно використовує англійські запозичення (наприклад, "スマホ" – sumaho від "smartphone"), літні японці віддають перевагу традиційним словам. Це відображає їхнє виховання в епоху, коли вплив західної культури був менш помітним.

Так, наприклад, замість "スマホ" літня людина може сказати "携帯電話" (keitai denwa, "мобільний телефон"). Такі слова звучать формальніше і є відгомонам часу, коли технології тільки починали входити в побут.

Слово «電話» (denwa, "телефон") у повсякденному мовленні молодих людей є звичним, але літні люди можуть згадувати старіші терміни, як-от «お電話口» (o-denwaguchi), що буквально означає "місце для телефонних розмов" і відсилає до часів, коли телефони були стаціонарними і менш поширеними.

Отже, мовлення осіб старшого віку в Японії є унікальним поєднанням архаїзмів, ввічливості, діалектів і емоційної виразності. Воно відображає не лише їхній вік, а й культурний контекст, у якому вони зростали. Таке мовлення не лише передає інформацію, а й створює атмосферу поваги, мудрості та зв'язку поколінь, що є основою японської культури.

Варіативність японського мовлення осіб старшого віку є результатом поєднання історичних, соціальних і культурних факторів. Їхня мова багата на застарілі слова, ввічливі форми, діалектні особливості та архаїчні граматичні конструкції, які контрастують із сучасним стандартизованим мовленням молодших поколінь. Ця варіативність не лише збагачує японську мову, але й слугує своєрідним мостом між минулим і сьогоденням, зберігаючи традиції та культурну ідентичність.

Висновки до розділу 2

Дитяче мовлення носіїв японської мови відображає як універсальні риси розвитку (спрощення звуків, поступове освоєння граматики), так і специфічні особливості японської мови: складовий ритм, онomatопеї, система ввічливості. Цей процес ускладнюється соціокультурним контекстом, який вимагає від дітей ранньої адаптації до різних рівнів формальності. З часом, завдяки взаємодії з родиною, освітою та суспільством, діти досягають повної мовної компетенції.

Варіативність у дитячому мовленні носіїв японської мови є результатом поступового засвоєння складної граматичної системи, фонетичних особливостей і соціальних норм. Помилки, спрощення та творчість у мовленні відображають не лише етапи розвитку, але й унікальність японської мови з її багатством онomatопей, ввічливістю та діалектами.

Мовлення молодих і зрілих носіїв японської мови відображає не лише вікові відмінності, а й ширші соціальні тенденції: молодь тяжіє до спрощення, неформальності та глобалізації, тоді як старше покоління зберігає традиції й формальність. Ці особливості роблять японську мову динамічною, адже вона постійно адаптується до потреб її носіїв.

Варіативність у мовленні молодих і зрілих носіїв японської мови відображає не лише вікові відмінності, а й ширші соціокультурні зміни. Молодь тяжіє до спрощення, неформальності та глобалізованих елементів, тоді як зрілі мовці зберігають традиційні норми, ввічливість і

структурованість. Ці відмінності не є абсолютними, адже контекст (робота, сім'я, друзі) також відіграє ключову роль.

Мовлення осіб старшого віку в Японії є унікальним поєднанням архаїзмів, ввічливості, діалектів і емоційної виразності. Воно відображає не лише їхній вік, а й культурний контекст, у якому вони зростали. Таке мовлення не лише передає інформацію, а й створює атмосферу поваги, мудрості та зв'язку поколінь, що є основою японської культури.

Варіативність японського мовлення осіб старшого віку є результатом поєднання історичних, соціальних і культурних факторів. Їхня мова багата на застарілі слова, ввічливі форми, діалектні особливості та архаїчні граматичні конструкції, які контрастують із сучасним стандартизованим мовленням молодших поколінь. Ця варіативність не лише збагачує японську мову, але й слугує своєрідним мостом між минулим і сьогоденням, зберігаючи традиції та культурну ідентичність.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Варіативність мовлення – це не просто особливість мови, а її сутність, що відображає багатогранність людського життя. Від соціальних відмінностей до індивідуального стилю, вона дозволяє мові бути дзеркалом суспільства.

Варіанти мовлення виникають через комплексну взаємодію соціальних, культурних, психологічних, контекстуальних, історичних та індивідуальних чинників. Вони відображають багатство мови та її здатність адаптуватися до різних умов і потреб. Розуміння цих чинників допомагає не лише краще аналізувати мову, а й ефективніше спілкуватися, враховуючи особливості аудиторії та ситуації.

Мовлення є однією з ключових форм людської комунікації, яка зазнає значних змін протягом життя людини. Вікові аспекти відіграють важливу роль у формуванні мовленнєвих навичок, їх розвитку, особливостях використання та навіть деградації в певних випадках. Ці аспекти охоплюють як фізіологічні, так і психологічні, соціальні та культурні фактори, що впливають на мовлення.

Вікові аспекти впливають на мовлення на всіх етапах життя, від формування перших слів у дитинстві до адаптації мовлення в дорослому віці та його змін у старості. Кожен період має свої особливості, зумовлені фізіологічними, психологічними та соціальними факторами. Розуміння цих аспектів дозволяє краще підтримувати мовленнєвий розвиток у дітей, адаптувати комунікацію до потреб дорослих і допомагати літнім людям зберігати мовленнєву активність.

Мовлення людей різного віку є дзеркалом їхнього внутрішнього світу й зовнішніх умов. Діти говорять просто й емоційно, підлітки – експресивно й бунтівно, молодь – швидко й сучасно, дорослі – логічно й виважено, а літні люди – повільно й розповідно. Ці відмінності формуються під впливом фізичного розвитку, соціального оточення та культурного контексту, що робить мовлення унікальним для кожної вікової групи.

Дитяче мовлення носіїв японської мови відображає як універсальні риси розвитку (спрощення звуків, поступове освоєння граматики), так і специфічні особливості японської мови: складовий ритм, ониматопеї, система ввічливості. Цей процес ускладнюється соціокультурним контекстом, який вимагає від дітей ранньої адаптації до різних рівнів формальності. З часом, завдяки взаємодії з родиною, освітою та суспільством, діти досягають повної мовної компетенції.

Варіативність у дитячому мовленні носіїв японської мови є результатом поступового засвоєння складної граматичної системи, фонетичних особливостей і соціальних норм. Помилки, спрощення та творчість у мовленні відображають не лише етапи розвитку, але й унікальність японської мови з її багатством ониматопей, ввічливістю та діалектами.

Мовлення молодих і зрілих носіїв японської мови відображає не лише вікові відмінності, а й ширші соціальні тенденції: молодь тяжіє до спрощення, неформальності та глобалізації, тоді як старше покоління зберігає традиції й формальність. Ці особливості роблять японську мову динамічною, адже вона постійно адаптується до потреб її носіїв.

Варіативність у мовленні молодих і зрілих носіїв японської мови відображає не лише вікові відмінності, а й ширші соціокультурні зміни. Молодь тяжіє до спрощення, неформальності та глобалізованих елементів, тоді як зрілі мовці зберігають традиційні норми, ввічливість і структурованість. Ці відмінності не є абсолютними, адже контекст (робота, сім'я, друзі) також відіграє ключову роль.

Мовлення осіб старшого віку в Японії є унікальним поєднанням архаїзмів, ввічливості, діалектів і емоційної виразності. Воно відображає не лише їхній вік, а й культурний контекст, у якому вони зростали. Таке мовлення не лише передає інформацію, а й створює атмосферу поваги, мудрості та зв'язку поколінь, що є основою японської культури.

Варіативність японського мовлення осіб старшого віку є результатом поєднання історичних, соціальних і культурних факторів. Їхня мова багата на

застарілі слова, ввічливі форми, діалектні особливості та архаїчні граматичні конструкції, які контрастують із сучасним стандартизованим мовленням молодших поколінь. Ця варіативність не лише збагачує японську мову, але й слугує своєрідним мостом між минулим і сьогоденням, зберігаючи традиції та культурну ідентичність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грабовий П. Український молодіжний сленг. Київ: Жовтий, 2010. 220 с.
2. Грабовий П. Дослідження українського молодіжного сленгу в аспекті мовної картини світу. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство): у 4 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Вип. 81 (3). С. 260–263.
3. Грабовий П. Ключові лексеми українського молодіжного сленгу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. Вип. 20. С. 138–140.
4. Каптюрова В. Сленг соціальних мереж та мікроблогів. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. Київ : Логос, 2012. С. 134–140.
5. Кондратюк Т. Словник сучасного українського сленгу. Харків: Фоліо, 2006. 350 с.
6. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов. Київ, 2014.
7. Миколенко Т. Антонімічні відношення одиниць сленгу. *Українське мовознавство: міжвідомчий наук. зб.* Київ, 2010. Вип. 40/1. С. 50–52.
8. Миколенко Т. “Криміналізація” духу і мови (вплив аргю на розмовно-побутове мовлення). *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах*: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Дніпропетровськ: ПБП Економіка, 2003. Вип. 9. С. 31–33.
9. Мосенкіс Ю. Феномен українського молодіжного сленгу (сутність, розвиток, контакти). Київ: Умань: ПП Жовтий, 2008. 220 с.
10. Нові слова та фразеологізми в українських медіа : словник / Л. Шевченко, Д. Сизонов. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. Ч.1. 120 с.

11. Пиркало С. Етимологічна і словотворча маркованість сучасного українського молодіжного сленгу. *Проблеми зіставної семантики*. Випуск 5. Київ: КДЛУ, 2001. С. 184–189.
12. Потятиник У. Соціолінгвістичні та прагмастилістичні аспекти функціонування сленгової лексики (на матеріалах періодики США) : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2003. 246 с.
13. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
14. Сизонов Д. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. 240 с.
15. Сизонов Д. Нові слова та фразеологізми в українських мас-медіа : словник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2017. 130 с.
16. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови. Київ: Критика, 2005. 462 с.
17. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної мови. Київ: Критика, 2003. 336 с.
18. Ставицька Л. Українська мова без табу: словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми. Київ: Критика, 2008. 454 с.
19. Стишов О. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. Київ : Центр КНЛУ, 2003. 388
20. Столяр М. Аксіологічні особливості лексики молодіжного сленгу (на матеріалі художнього дискурсу кінця ХХ – початку ХХІ століть). *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: збірник наукових праць. Хмельницький: ФОП Бідюк Є., 2016. Вип. 10. Том 3 (Р-Я). С.102–108.
21. Столяр М. Актуальні аспекти вивчення сленгової лексики: аналітичний огляд. *Актуальні проблеми мовознавства та літературознавства*. Серія: Лінгвістика і літературознавство: зб. наук. пр. Тирасполь, 2014. Вип. 1. С. 386–395.

22. Столяр М. Вікова маркованість функціонування лексико-фразеологічних конститuentів молодіжного соціолекту. *Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародне співробітництво для локального розвитку»*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. Ч. 1. С. 165–168.
23. Столяр М. Значення молодіжного сленгу для розвитку мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2015. Вип. 53. С. 233–236.
24. Столяр М. Проблемні питання термінологічного апарату при дослідженні українського молодіжного сленгу. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 119. С. 94–99.
25. Столяр М. Функції молодіжного сленгу (на матеріалі сучасного художнього дискурсу). *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 129. С. 262–266.
26. Weblio 類語辞典: <https://thesaurus.weblio.jp/>
27. Zipp L. Anglicisms in japanese: Borrowing from english as a language contact phenomenon. *Journal of Language and Linguistics*. 2011. Vol. 10(2). P. 63–75.
28. 中上健次. 『岬』 文春文庫, 1995.
29. ふるさとナマリ研究会/編. 『かわいい方言手帳』 河出書房新社, 2005.
30. いつ岡村&古川達 (編集者) (2017). どんどんよめる！日本語ショートストーリーズ。東京都千代田区 九段北：株式会社アクル